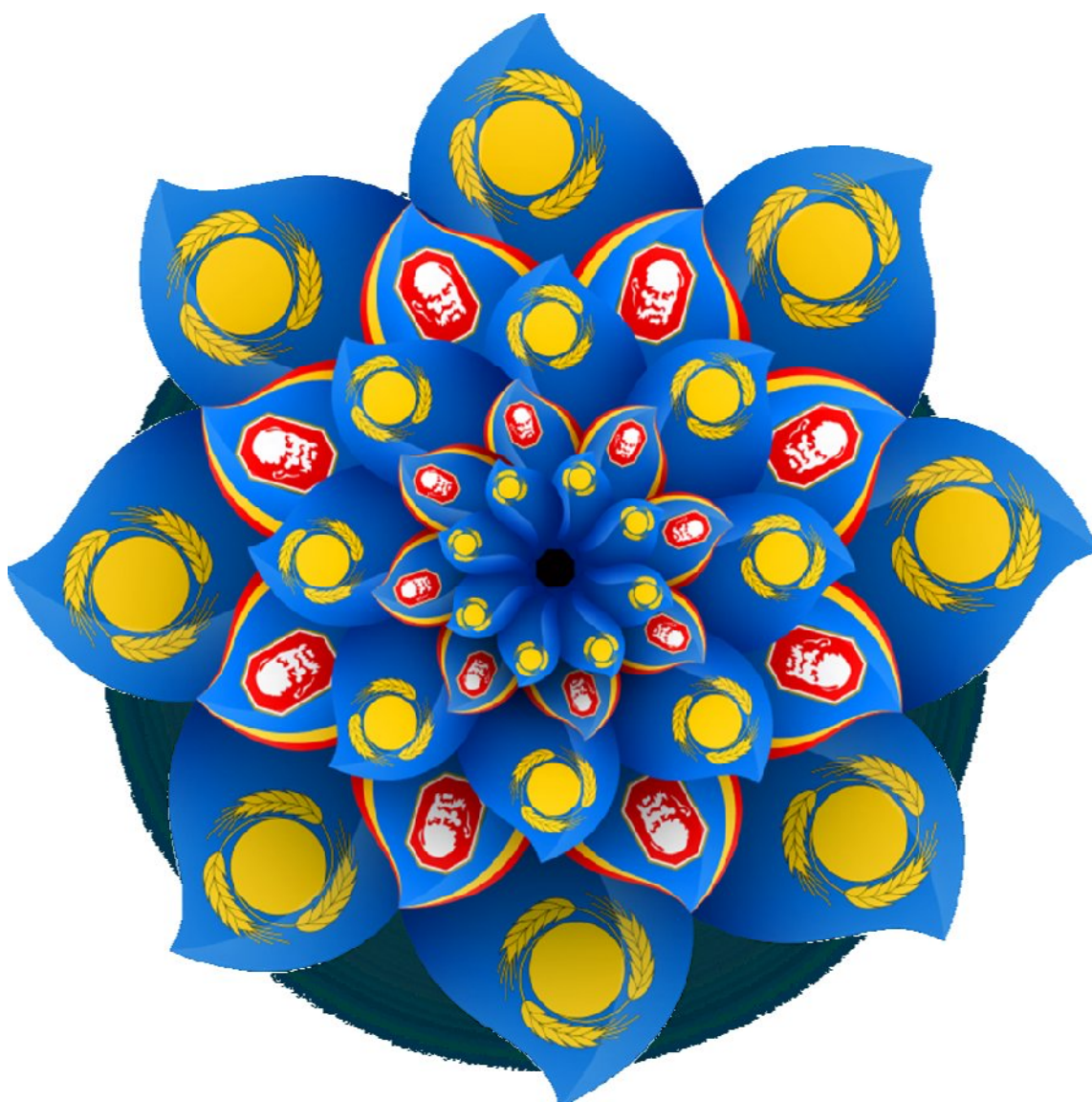

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

ТИ У МЕНЕ ЄДИНА

Методичні рекомендації до проведення Свята першого дзвоника
та Першого уроку в закладах освіти Черкаської області.
До 30-річчя Незалежності України

Черкаси
2021

ББК 74.200

Б90

Рекомендовано до друку вченою радою КНЗ «ЧОППОП Черкаської обласної ради».

Протокол №3 від 25 травня 2021 року

АВТОР - УКЛАДАЧ:

Бугайчук Н.В., методист лабораторії виховної роботи комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

РЕЦЕНЗЕНТ:

Чепурна Н.М., ректор комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», доктор філософії, доцент, заслужений працівник освіти України

Б90 Ти у мене єдина: Методичні рекомендації до проведення Свята першого дзвоника та Першого уроку в закладах освіти Черкаської області, До 30-річчя незалежності України / авт.-укл. Бугайчук Н.В. Черкаси: КНЗ «ЧОППОП Черкаської обласної ради», 2021. 32 с.

Методичні рекомендації містять сучасні інтерактивні форми і методи організації загальношкільного свята Першого дзвоника й Першого уроку для учнів закладів загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти.

Рекомендації адресовані керівникам закладів освіти, їхнім заступникам, педагогам-організаторам, класним керівникам.

©КНЗ ЧОППОП Черкаської обласної ради, 2021.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
День знань.....	5
Перший урок у початковій школі.....	7
Методичні замальовки та цікаві ідеї Першого уроку для учнів 5-9 класів.	14
Перший урок у 10-11 класах закладів загальної середньої освіти та професійної (професійно-технічної) освіти.....	18
На допомогу вчителю.....	22
<i>Тарас Шевченко про Україну і Батьківщину.....</i>	<i>22</i>
<i>Іван Франко про Україну.....</i>	<i>23</i>
<i>Ліна Костенко про Україну.....</i>	<i>25</i>
<i>Володимир Сосюра «Любіть Україну».....</i>	<i>27</i>
<i>Вірші про Україну для учнів початкової школи .....</i>	<i>29</i>
Список використаних джерел.....	32

ВСТУП

До 30-ї річниці Незалежності України за координації Міністерства культури та інформаційної політики України підготовлена концепція єдиної візуальної символіки свята. Наразі виготовлено інформаційні продукти, що містять описи, дизайн-макети, експозиційні макети, логотипи, графічно-шрифтові частини зображень, зображення візуальної системи, використання логотипів.

Айдентику розробила креативна агенція «Провід». «Ми ростемо як нація, квітнемо, відстоюємо свої права і свободи. Саме квітка фігурує у найстаріших варіаціях української символіки та орнаменталізму. Тому до свята була створена власна версія даного сакрального зображення: квітка, яка буде формуватися образами сучасних досягнень. Водночас пам'ятаючи всі минулі подвиги».

Усі охочі можуть використовувати інформаційні продукти, розміщені в електронному вигляді за посиланням, URL: <https://fex.net/uk/s/5r3lnsz>. Вони безоплатні та не потребують додаткових погоджень і дозволів.

В основу концепції відзначення 30-ї річниці Незалежності України покладена ідея бачення незалежності як мрії, якої прагнули багато поколінь українців. І 30 років тому вона здійснилася. І це не просто мрія. Це незламне прагнення українського народу до свободи, непохитна віра в перемогу, невтомна праця задля європейського майбутнього української держави. Це духовна єдність поколінь українців в Україні.

Тому основним лейтмотивом свята Першого дзвоника й Першого уроку має стати загальна концепція відзначення 30-ї річниці Незалежності України з теми «Ти у мене єдина».

ДЕНЬ ЗНАНЬ

День знань завжди вирізняється яскравістю вражень і нових переживань, нових надій і несподіваних зустрічей. Перший дзвінок і початок нового навчального року – це свято вчителів та викладачів, учнів та студентів, батьків, наших друзів і, в якійсь мірі, навіть свято, яке якимось неймовірним дивом об'єднує всі покоління.

Зважаючи на такі довгі карантинні обмеження, цьогорічну традиційну загальношкільну лінійку доречно провести тільки для учнів 1-х і 9-х та 11-х класів.

Початок навчання, особливо для першокласника, є сильним стресом: його переповнюють почуття радості, захвату або здивування, і водночас він відчуває тривогу, розгубленість, напруження. Першокласникам складно просто стояти і спостерігати за вітаннями до свята. Тому доречніше замість загальношкільної лінійки для учнів кожного класу організувати пізнавальні, яскраві, емоційно-насичені заходи та шкільні акції.

Наприклад:

- **Загальношкільний вокальний флешмоб** «Квітує у пісні, Україно моя!», «З днем народження, Україно!».
- **Ярмарок та/або огляд-конкурс** квітів та плодів «Люблю я землю українську».
- **Конкурс малюнків на асфальті** «Україна очима дітей».
- **Флешмоб** «Я – свобода», візуалізація символів держави, учасники у синьо-жовтому вбранні зображують прапор України, контур тризуба, контур кордону України.
- **Капсула часу.** В пластикову пляшку з-під води на 5-6 літрів або в металеву коробку складіть спогади (мрії, бажання). Заховайте спогади (мрії, бажання) в пляшку (коробку) і визначте, дату коли її відкриєте. Діти будуть в захваті, що колись зможуть прочитати про свої теперішні вподобання.
- **Родинний воркшоп "Квітуча моя Україна!"** (*Воркшоп – навчальний захід (нарівні із семінарами, курсами, майстернями), на якому учасники отримують знання самостійно. Дослівний переклад терміну - «робоча майстерня»*) виготовлення квітки символу або сувенірів із використанням державної символіки для першокласників, (вчителів, батьків), подальшого обміну зі школярами з інших класів (шкіл), відправлення воїнам АТО.
- **Книжкові виставки:** виставка-утвердження «Вітчизно свята, дорога Україно, для кожного з нас ти у світі єдина!»; виставка-літопис «Стань же окрасою цілого світу, наша свята Україно!»; книжково-ілюстративна виставка «І є держава Україна, і є її невтрачений народ!»; бібліопанно «Мальви і калина – це моя країна»; тематичний огляд літератури «Історія України в дитячій художній літературі»;
- **Фотовиставка** «Українська мрія – єдність, свобода і незалежність».

ПЕРШИЙ УРОК У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Основні ознаки сучасного уроку – навчання співпраця, співтворчість педагога з дітьми на гуманістичних, особистісно орієнтованих засадах; набуття учнями не лише пізнавального, а й соціального досвіду; розвиток кожної юної особистості; врахування впливу предметного та інформаційного середовищ; виховання і навчання кожної дитини на основі розвитку її природних здібностей; формування предметних і ключових компетентностей.

Метою Першого уроку для учнів початкової школи може бути:

- поглибити та систематизувати знання дітей про нашу державу;
- формувати національну свідомість;
- сприяти духовному розвитку учнів;
- виховувати патріотичні почуття;
- розвивати пізнавальні інтереси учнів, образне мислення, уяву;
- ознайомити з визначними місцями України;
- розширити знання учнів про символи України;
- вчити їх бачити красу й гармонію навколишнього світу;
- розвивати логічне мислення, увагу, пам'ять, зв'язне мовлення;

Перший урок, особливо в 1 класі, має бути цікавим, вражаючим, веселим і бажано пізнавальним та змістовним. Провідною діяльністю дітей є гра, тому вчитель має частіше використовувати на уроці елементи гри.

Відповідно до технічних умов можна скористатися:

- навчальним відео для дітей «Україна - моя Батьківщина», URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wcC3hDNzLhM> (дата звернення: 07.06. 2021) і здійснити пізнавальну віртуальну подорож містами України, яка допоможе дітям знайти відповіді на запитання: яке найбільше місто в Україні за розміром, чисельністю жителів та багатством архітектурних пам'яток й ознайомитися з мальовничими куточками нашої держави;
- відео-мандрівкою «Я досліджую світ. Віртуальна подорож Україною», URL: <https://www.youtube.com/watch?v=o1kRNXRINTY> (дата

звернення: 07.06. 2021), де розкривається тема краси нашої рідної України.

А потім дати можливість юним патріотам перевірити свої знання в вікторині «Чи знаєш ти Україну?»

Запитання вікторини:

1. Назва держави, в якій ми живемо? (Україна).
2. Яка пора року настає після зими? (Весна).
3. Батько дідуся або бабусі. (Прадід).
4. Назва місяця, що походить від слова «квітнути». (Квітень).
5. Майстерня, де обробляють метал куванням. (Кузня).
6. Скільки звуків позначає буква «ь»? (0).
7. Нею косять, її заплітають. (Коса).
8. Хто першим зустрівся Колобку? (Зайчик).
9. Хто на зиму роздягається, а на літо одягається? (Дерева).
10. Найперша і найголовніша книжка у школі. (Буквар).
11. Перший місяць осені. (Вересень).
12. Для письма і дверей потрібна ... (ручка).
13. Літо, осінь, зима, весна це... (пори року).
14. Що зайве: хліб, хлібороб, горіх, хлібина? (Горіх).
15. Як називаються квіти верби? (Котики).
16. Який місяць року найкоротший? (Лютий).
17. Скільки місяців має рік? (12).
18. Які пісні виконують діти на Різдво, ходячи від хати до хати? (Колядки).
19. На якому інструменті грали кобзарі? (На кобзі).
20. Яка найбільша річка України? (Дніпро).
21. Який кущ є символом України? (Калина).
22. Як називається головний закон держави? (Конституція).
23. Якого кольору галявина з кульбабками? (Жовтого).

Конкурс «Продовжити прислів'я»

1. Без верби і калини нема ... (України).
2. Де лелека водиться, там щастя ... (родиться).
3. Гарна дівчина, як у лузі... (калина)
4. Птицю пізнають по пір'ю,... (а людину по мові)
5. Рідний край – зелений ... (рай).
6. Прийде година - досягне й ... (калина)
7. Людина без вітчизни, як соловей без ... (пісні)
8. Кожному мила своя ... (сторона).
9. Батьківщина – мати: умій за неї ... (постояти)
10. Пишна та красива, як червона ... (калина).
11. Посадиш біля хати калину, будеш мати долю ... (щасливу).
12. Хліб, сіль їж, а... (правду ріж).
13. Слово не горобець... (вилетить не спіймаєш).
14. Друга легше знайти, ніж... (зберегти)
15. Ранні пташки росу п'ють... (а пізні сльози ллють).
16. Заліз кіт на сало і... (кричить «мало!»).
17. Праця годує, а... (лінь марнує).
18. Гостре словечко... (коле сердечко).
19. Хочеш їсти калачі... (не сиди на печі).

Конкурс «Хто швидше»

1. Бурі бобри брід перебрели,
Забули бобри забрати торби.
2. От Кіндрат, так Кіндрат,
Зуб зламав об мармелад.
3. Хитру сороку спіймати морока,
А на сорок сорок – сорок морок.
4. Рак рачкує до крамниці,
Щоб купити рукавиці.

Конкурс «Вгадай казку»

Не тримали сина й доні

У своїх вони долонях.

Тож пішов дідусь у ліс,

Деревиночку приніс.

У колисочку поклали,

Бабця нічку колихала,

А на ранок в ній синочок

Та й відкрив розумні очка.

Як же зветься це хлоп'ятко,

Любі хлопчики й дівчатка? («Івасик-Телесик»)

Це маленька горошина

Принесла в родину сина.

Мав таку цей хлопець силу,

Що зміюку підкорила.

Визволив сестру, братів,

Простить зради не схотів,

То ж пішов у світ блукати,

Долі кращої шукати.

Відгадайте без підказки,

Із якої герой казки? («Котигорошко»)

Дівчина, хоч і кривенька,

Роботяща, моторненька,

Як гніздо її спалили,

То з качками полетіла.

Всі ви знаєте цю казку,

То ж назвіть її, будь ласка! («Кривенька качечка»)

У лисички розкошує
Спить у ліжку і жирує.
Цей котюра ну й доскоцький!
А назвав себе... («Пан Коцький»)

Ця брехуха – і рогата,
І баньката й бородата.
Обдурила свого діда,
Принесла в родину біди,
Хату в зайчика украла,
Жити в домі цьому стала.
Добрий рак її прогнав
І зайчика врятував.
Як же звати цю рогату
Вередуку бородату? («Коза-Дереза»)

Він любив пісні співати.
Від звірят усіх тікати.
Скік! Тут був, і вже – нема!
І шукать його – дарма!
Та лисичка його з'їла,
Ба! Таки перехитрила! («Колобок»)

Хто журавлика вітав,
Ще й кашкою пригощав?
Пригадайте-но, будь ласка,
Із якої герой казки? («Лисичка та Журавель»)

Це який такий бичок,

Не простий – а третячок,
Дуже, дуже він був ловкий,
Упіймав ведмедя, вовка,
Зайчика, а ще – лисичку,
Хоч і сам він невеличкий.
Допоміг і бабі, й діду
Пережити їхні біди.   («Солом'яний бичок»)

Конкурс «Всезнайко»

1. Людина, яка охороняє ліс. (Лісник).
2. Хто придумує модний одяг? (Модельєр).
3. Слідкує за дотриманням правил дорожнього руху. (Інспектор ДАІ).
4. Виготовляє торти і цукерки. (Кондитер).
5. Керівник школи чи підприємства. (Директор).
6. Керує державою. (Президент).
7. Найкумедніша професія в цирку. (Клоун).
8. Розробляє нові моделі літаків, автомобілів, мостів тощо. (Конструктор).
9. Кухар на морському судні. (Кок).
10. Лікар для тварин. (Ветеринар).

Завершити урок можна так:

- Асоціативний куц. Визначити тему одним словом, наприклад «Україна», а учні згадують все, що виникає в пам'яті стосовно цього слова. Спочатку виникають найстійкіші асоціації, потім другорядні. Фіксуємо відповіді у вигляді своєрідного «куща», який поступово зростає.
- Спогад на шість слів. З допомогою всього шести слів передати суть вашого уроку. Дітям може знадобитися трохи часу, щоб підібрати слова. Зберіть ці історії у слайд-шоу (якщо діти захочуть – анонімно), щоб поділитися ними в останній день навчання.

- Капсула часу. Можете взяти пластикову пляшку з-під води чи коробку з-під взуття. Попросіть дітей написати, чого вони навчилися на уроці, (спогади про літо, любимі страви, мрії і т.п.) Захуйте спогади в пляшку і визначте, коли її відкриєте. Діти будуть в захваті, що колись зможуть прочитати про свої минулі вподобання.
- Конкурс/виставка малюнків «Україна майбутнього».

З метою профілактики втоми, порушень постави і зору протягом уроку необхідно проводити не менше двох фізкультхвилинок та гімнастику для очей, чергувати різні види освітньої діяльності.

Для фізкультхвилинок можна скористатися пісенним альбом «Єдина Україна» розміщеним за посиланням, URL: <http://oipoppp.ed-sp.net/?q=taxonomy/term/2882> (дата звернення: 07.06. 2021)

Крім того можна скористатися розробками педагогів області розміщеними на сайті КНЗ «ЧОППОП ЧОР», URL: <http://oipoppp.ed-sp.net/?q=node/26666> (дата звернення: 07.06. 2021)

- Інформаційна година. Духовний зміст символів державності «Жовто-синій прапор України і народ – вільний і щасливий».
- Віртуальний фоторепортаж «Україно, ти душа великого народу!»
- Виховний захід «З чого починається Батьківщина?»
- Виховний захід «Червона калина – символ України».
- Усний журнал «Моя Батьківщина – Україна».

МЕТОДИЧНІ ЗАМАЛЬОВКИ ТА ЦІКАВІ ІДЕЇ ПЕРШОГО УРОКУ ДЛЯ УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ

Саме сучасне життя висунуло суспільний запит на виховання творчої особистості, здатної на відміну від людини – виконавця, самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі і нестандартні рішення. І завдяки ефекту новизни та оригінальності інтерактивних методів в учнів зростає цікавість до освітнього процесу, забезпечується внутрішня мотивація навчання, що сприяє його ефективності.

Метою Першого уроку для учнів середньої школи може бути:

- виховання патріотизму та духовності як важливих життєвих цінностей;
- формування відчуття приналежності до України, усвідомлення себе українцем;
- виховання гордості за героїчне минуле і сьогодення українського народу;
- формування шанобливого ставлення до захисників України та волонтерів;
- виховання здатності співпереживати;
- сприяння формуванню та розвитку громадянської та національної свідомості учнів.

Перший урок в 5-9 класах може мати такі теми: **«Україна: випробування свободою», «Для України воля стала долею», «Люди свободи».**

У вступному слові вчитель акцентує увагу класу на тому, що українці здавна боронили свої свободи та права, повсякчас стикаючись із зовнішнім опором та внутрішніми незгодами. У боротьбі народилася і загартувалася єдина нація сміливих та щирих людей, що живе у прекрасній країні!

Сьогодні розвиток країни має будуватися на глибоких знаннях історичного минулого, злагоді громадянського суспільства і держави, використанні всіх позитивних рис менталітету українського етносу.

Крім того, варто згадати про людей, які боролися за незалежність України та водночас провели паралелі історичних подій із сучасністю, вшановуючи пам'ять Героїв Небесної Сотні та полеглих воїнів у російсько-українській війні. Якщо говорити про сучасні трагічні сторінки нашої історії, варто розпочинати із того, що історія має властивість повторюватися. Ми бачимо споконвічне прагнення до волі та незалежності нашої країни. Скільки довелося пройти шляху у боротьбі з ворогами, але український народ вистояв.

Згадуючи трагічні історичні події, варто починати із часів Київської Русі, руйнування Києва, боротьби проти монголо татар часів Данила Галицького, боротьби із Кримським ханством і козацькі перемоги, українсько-польської війни часів Богдана Хмельницького і протистоянь проти Московії. Безумовно, говорячи про ретроспективу українських звитяг, треба згадати й про визвольні змагання періоду Першої світової війни, Революції 1917-1922 років, Другої світової війни, бо ж велика кількість героїчних подій і саме за відродження української держави, є логічним продовженням сучасної боротьби.

З одного боку, нам часто закидають, що в підручниках історії, часто наголошується на трагічних її сторінках, на боротьбі. Тому треба показувати і перемоги, бо й про них також варто говорити. Треба розповідати про героїв культурного розвитку, українців, які прославляли нашу державу за її межами, які розвивали науку і техніку.

Доречним буде згадати на уроці тих людей, котрі віддавали свої життя за рідну державу у минулому столітті, це зокрема:

- **Микола Міхновський** – відомий як член Братства тарасівців, засновник Української народної партії (1902), один із лідерів Української демократично-хліборобської партії, перший ідеолог українського націоналізму та автор усім відомого гасла «Україна для українців!».

- **Агатангел Кримський** – український історик, письменник і перекладач, один з організаторів Академії наук України (1918) та один із вчених, який заперечував теорію про «колиску трьох братніх народів».

Можна зупинитися на темі: створення Холодноярської Республіки 1919 – 1922. Мова йде про самопроголошене державне утворення на землях Української Народної Республіки (УНР), у Чигиринському повіті Київської губернії, в районі лісового урочища Холодний Яр, зі столицею в селі Мельники. У часи Радянського Союзу історія цього утворення і його діячів замовчувалась або подавалася викривлено, через те, що на думку багатьох дослідників, могла викликати ріст небажаних з точки зору представників влади настроїв у суспільстві. Серед найвідоміших представників цього періоду – Василь Чучупак (головний отаман Холодного Яру).

Героїв треба знати. Їхні фото на пам'ятних дошках, стендах, тому варто зупинитися, задуматися. І знову на передовій молоді люди, які віддають свої життя. На жаль, саме такою ціною відстоюється незалежність.

30 років були для України багатими на події — як щасливі та радісні, так і такі, що вимагали терпіння й мужності. Останні роки — це особливий час випробувань для України, кращі сини і доньки стали на її захист, а тисячі українців з усього світу, підтримують їх у боротьбі за збереження незалежності. Дух патріотизму об'єднав українців усього світу в підтримці нашої духовної Батьківщини.

Урок можна провести у форматі Інформ-шоу або сторітелінгу (*Сторітеллінг (у перекладі з англійської story означає історія, а telling – розповідати) – це мистецтво захоплюючої розповіді та передачі за її допомогою необхідної інформації з метою впливу на емоційну, мотиваційну, когнітивну сфери слухача*) з таких тем **«Знай наших»**, **«Великі Українці»**, **«Українці, що удосконалили світ»**, змалювати життєвий портрет сміливих полководців, яскравих митців, письменників, художників, політичних та громадських діячів та їх особливе місце і значення в історії нашого народу.

Відповідно до технічних умов можна скористатися:

- відео «10 винаходів українців, які змінили світ», URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Pb4noGc8y0w> (дата звернення: 07.06.2021), про те, що не лише борщем і Майданом відома Україна світові.

- відеороликом «Народженні вільними», URL: <https://old.uinp.gov.ua/news/nezalezhnist-ukraini-mae-maizhe-storichnu-istoriyu> (дата звернення: 07.06. 2021), про те що територіальна цілісність України, скріплена кров'ю мільйонів незламних борців, навіки залишатиметься непорушною. Ми маємо бути свідомі того, що лише в єдності дій та соборності душ можемо досягти величної мети – побудови економічно й духовно багатой, вільної й демократичної України, якою пишатимуться наші нащадки.

Український інститут національної пам'яті надає вільний доступ до всіх своїх видань. Задля зручності читачів усі матеріали виклали також в електронних форматах. На цій сторінці можна безкоштовно звантажити видання Інституту в epub, mobi та pdf, URL: <https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya>

ПЕРШИЙ УРОК У 10-11 КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Має бути не лише 30 років досвіду, а й погляд на 30 років уперед. Важливою залишається концепція єдності та зміцнення іміджу України як повноправного партнера на міжнародній арені. Перший урок для учнів 9-11 класів може стати уроком-міркувань про долю своєї Батьківщини й своєї спільноти на тему: **«Я Майбутнє України»**.

Мета такого уроку:

- формувати відчуття приналежності до України, усвідомлення себе українцем;
- сприяти формуванню особистої відповідальності за долю держави та українського народу;
- виховувати в учнів почуття патріотизму, національної гідності та соборності;
- сприяти розвитку національної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність),
- розвивати соціальну активність та відповідальність за громадські справи;
- формувати у учнів готовність до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України,
- сповідування європейських цінностей;
- розвивати критичне мислення та пізнавальну активність учнів.

Форми проведення уроку можуть бути різними, тільки не традиційними, коли вчитель подає інформацію а учні слухають. Під час уроку можна:

- Створити відеопривітання Україні та/або спільний фотоколаж на тему **«День народження держави»** і презентувати у соціальній мережі;

- Створити ідейну мапу «**Моя Україна**» на якій записати пропозиції, що конкретно кожен громадянин може зробити для України. У кожної людини є мрія, у будь-якої нації є своя спільна мрія - мрія бути незалежною та сильною. Незалежність є основою всього існування держави і не лише. Хочеться почути думки молоді про те, що для них означає незалежність, національна мрія і національний інтерес як підґрунтя національної ідеї;

- Провести урок у вигляді модерованих діалогів з елементами сократівського методу з теми «**Діалог про ідентичність**» сприяти збільшенню толерантності до різноманіття поглядів та цінностей в сучасному українському суспільстві;

- Урок-парад патріотичних ідей «**Я люблю Україну, тому я...**». Про те, яким може бути майбутнє України в найближчі роки й у віддаленій перспективі. На уроці учні шукатимуть відповіді на питання про свої здібності, можливості, та чим вони хотіли б займатися у майбутньому;

- Урок-Хакатон «Діти - громаді». (*Хакатон - захід, під час якого різні спеціалісти в галузі розробки програмного забезпечення інтенсивно і згуртовано разом працюють над розв'язанням якоїсь проблеми, або створенням нового додатку чи сервісу, задачею освітнього хакатону є створення повноцінного продукту, в нашому випадку створення плану конкретних соціальних дій по розвитку України*). Наші учні унікальні особистості зі своїми талантами, здібностями, мріями, прагненнями творчо, сміливо, інноваційно, креативно попрацюють протягом уроку над соціальною та/або екологічною проблемою міста, села, мікрорайону, школи й разом знайдемо шляхи її подолання, складемо план дії і розпочнемо проект на навчальний рік.

- Під час підготовки до уроку скористайтеся матеріалами сайту Українського інституту національної пам'яті URL: <https://uinp.gov.ua/> (дата звернення: 07.06. 2021)

Ключові повідомлення уроку:

– прагнення до свободи – визначальна цінність українців, що давала наснагу і сили залишатися собою в часи бездержавності. Найвищий вияв свободи поневоленого народу – здобуття незалежності для творення власного майбутнього;

– 24 серпня 1991-го фактично відбулося відновлення державної незалежності України, яке увінчало тривалий шлях Українського народу до самостійності. В основу концепції державних заходів до Дня незалежності має бути закладено ідею тяглості та спадкоємності тисячолітніх державотворчих традицій України, розуміння того, що 24 серпня 1991-го насправді відбулося відновлення державної незалежності України.

– проголошення незалежності 24 серпня 1991 року стало логічним завершенням українського державотворення. Тож, відзначаючи 30-ту річницю ухвалення Акта проголошення незалежності України, слід вшанувати всі попередні етапи – Русь, Галицько-Волинське князівство, Велике Князівство Литовське, козацьку державу, українську державність початку ХХ століття. Від них сучасна Україна увібрала у себе традиції державництва;

– синьо-жовті кольори Державного Прапора України також відбивають наші національні традиції, ідентифікують нашу територію протягом історичного періоду. Утвердження синьо-жовтого поєднання як українських національних кольорів відбулося під час європейської “весни народів” (1848 рік), супроводжувало національно-визвольну боротьбу українців за власну державність;

– протягом ХХ століття синьо-жовтий пройшов шлях народного визнання й юридичного оформлення. Важливі події українського державотворення, боротьби за свободу країни, акції протесту та непокори відбувалися під національним стягом. За комуністичного тоталітарного режиму український прапор символізував національний спротив;

– Синьо-жовтий прапор є символом нашої країни, втіленням національної єдності, честі та гідності, традицій державотворення, історії та сьогодення.

– Першу в ХХ столітті незалежність Україна проголосила 22 січня 1918 року. Тому 24 серпня 1991 року відбулося фактично її відновлення;

– Україна у ХХ столітті кілька разів втрачала суверенітет через внутрішні незгоди під час зовнішньої агресії. Національна єдність – обов’язкова умова збереження державності;

– упродовж ХХ століття українці не полишали боротьби за здобуття свободи і врешті Актом 24 серпня 1991 року її остаточно утвердили;

– у боротьбі за державність українці заплатили дорогу ціну. Втрата незалежності внаслідок більшовицької окупації після Української революції 1917–1921 років призвела до того, що злочинні тоталітарні режими – комуністичний і нацистський – забрали мільйони життів мешканців України внаслідок Голодомору, Голокосту, державного терору, депортацій та війн;

- зовнішня агресія не зупинила боротьби українців за право мати власну незалежну і соборну державу. Ця боротьба триває і нині, коли українці змушені захищати від російської агресії територіальну цілісність та суверенність України;

- 30 років незалежності продемонстрували світу, що Україна відбулася як суверенна держава, здатна утверджувати демократичні цінності та захищати свободу. З 2014-го, через 30 років після проголошення незалежності, українці знову зі зброєю в руках захищають власну свободу та територіальну цілісність держави.

НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЮ

Тарас Шевченко про Україну і Батьківщину

Свою Україну любіть.

Любіть її... Во время люте.

В останню, тяжкую минуту

За неї Господа моліть.

***

Здається – кращого немає нічого в Бога, як Дніпро та наша славная країна...

***

Нема на світі України,

Немає другого Дніпра,

А ви претесь на чужину

Шукати доброго добра...

***

Я так її, я так люблю мою Україну убогу, що проклену святого Бога, за неї душу погублю!

***

Україно, Україно! Серце моє, ненько! Як згадаю твою долю, заплаче серденько!

***

Любіться, брати мої, Україну любіть, і за неї, безталанну, Господа моліть.

***

Я всю мізерію оддав моїй Україні-небозі.

***

Доборолась Україна до самого краю. Гірше ляха свої діти її розпинають.

***

Зажурилась Україна — така її доля!

***

Наша дума, наша пісня

Не вмере, не загине...

От де, люде, наша слава,

Слава України!

Іван Франко про Україну

Кожний думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мушиш дати ти одвіт.
Як подамся, не достою,
Захитаюся, мов тінь, —
Пропаде кривава праця
Многих, многих поколінь.

***

Ти, брате, любиш Русь,
Як хліб і кусень сала, —
Я ж гавкаю раз в раз,
Щоби вона не спала.
Бо твій патріотизм —
Празнична одежина,
А мій — то труд важкий,
Гарячка невдержима.

***

Ми мусимо навчитися чути себе українцями — не галицькими, не
буковинськими українцями, а українцями без офіційних кордонів.

***

Мій патріотизм — се не сентимент, не національна гордість, то тяжке ярмо.

***

Лиш боротись — значить жить!

***

Не пора, не пора, не пора
Москалеві й ляхові служити!

***

Все, що йде поза рами нації, це або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеалами раді би прикрити свої змагання до панування однієї нації над другою, або хворобливий сентименталізм фантастів, що раді би широкими вселюдськими фразами покрити своє духовне відчуження від рідної нації.

***

Хто з всіми добрий хоче быть,
Той швидко втратить добрий путь.
На може при добрі той жить,
Хто хоче злу й добру служить.
Бо, хтівши догодить обом,
Він швидко стане зла рабом.

***

Героїзмом можна назвати тільки таке діло, де мука і терпіння одиниці здобуває або окуплює добро цілого народу.

***

Пора, діти, добра поглядіти
Для власної хати,
Щоб газдою, не слугою
Перед світом стати!

Ліна Костенко про Україну

Сила волі та її незламність Ліни Костенко вражають. Жодного разу її постать не була заплямована безглуздими дурницями в токсично засміченому інформаційному просторі. Її поезія – про жінку, любов, красу рідної мови і України – це словесна зброя, яка надихає і окриляє. Її горде мовчання – це життєва позиція, а творче спілкування – це сильна зброя у вигляді інтелектуальна поезії.

Усе моє, все зветься Україна

Буває, часом сліпну від краси.
Спинюсь, не тямлю, що воно за диво,—
оці степи, це небо, ці ліси,
усе так гарно, чисто, незрадливо,
усе як є – дорога, явори,
усе моє, все зветься – Україна.
Така краса, висока і нетлінна,
що хоч спинись і з Богом говори
***

Я прощаюся з рідним краєм
у мовчанні, в побожній тиші...
Вечір сонце пшеничне розкраяв
і окраєць над полем залишив.

Сонце, сонце, освітлюй тіні!
Не заходь, почекай хвилину!
Я ще раз
у твоєму промінні озирнусь
на свою батьківщину.

Спинюся я

Спинюся я
і довго буду слухать,
як бродить серпень по землі моїй.
Ще над Дніпром клубочиться задуха,
і пахне степом сизий деревій.
Та верби похилилися додолу,
червоні ружі зблідли на виду,
бо вже погналось перекотиполе
за літом —
по гарячому сліду...
***

І засміялась провесінь: — Пора! —
за Чорним Шляхом, за Великим Лугом —

дивлюсь: мій прадід, і пра-пра, пра-пра —
усі ідуть за часом, як за плугом.

За ланом лан, за ланом лан і лан,
за Чорним Шляхом, за Великим Лугом,
вони уже в тумані — як туман —
усі вже йдуть за часом, як за плугом.

Яка важка у вічності хода! —
за Чорним Шляхом, за Великим Лугом.
Така свавільна, вільна, молода —
невже і я іду вже, як за плугом?!

І що зорю? Який засію лан?
За Чорним Шляхом, за Великим Лугом.
Невже і я в тумані — як туман —
і я вже йду за часом, як за плугом?..

Українське альфреско

Над шляхом, при долині, біля старого граба,
де біла-біла хатка стоїть на самоті,
живе там дід та баба, і курочка в них ряба,
вона, мабуть, несе їм яечка золоті.

Там повен двір любистку, цвітуть такі жоржини,
і вишні чорноокі стоять до холодів.
Хитаються патлашки уздовж всієї стежини,
і стомлений лелека спускається на хлів.

Чиєсь дитя приходить, беруть його на руки.
А потім довго-довго на призьбі ще сидять.
Я знаю, дід та баба – це коли є онуки,
а в них сусідські діти шовковицю їдять.

Дорога і дорога лежить за гарбузами.
І хтось до когось їде тим шляхом золотим.
Остання в світі казка сидить під образами.
Навшпиньки виглядають жоржини через тин...

***

Я хочу на озеро Світязь,
в туман таємничних лісів.
Воно мені виникло звідкись,
у нього сто сот голосів.
Воно мені світить і світить,
таке воно в світі одне.

— Я Світязь, я Світязь, я Світязь!
Невже ти не чуєш мене?!

І голосом дивним, похмурим,
як давній надтріснутий дзвін:
— Батурин, Батурин, Батурин! —
лунає мені навздогін.

Я річку побачила раптом.
Питаю: – А хто ж ти така?
— Я Альта, я Альта, я Альта! —
тонесенько плаче ріка...

Крила

А й правда, крилатим ґрунту не треба.
Землі немає, то буде небо.
Немає поля, то буде воля.
Немає пари, то будуть хмари.
В цьому, напевно, правда пташина...
А як же людина? А що ж людина?
Живе на землі. Сама не літає.
А крила має. А крила має!
Вони, ті крила, не з пуху-пір'я,
А з правди, чесноти і довір'я.
У кого – з вірності у коханні.
У кого – з вічного поривання.
У кого – з щирості до роботи.
У кого – з щедрості на турботи.
У кого – з пісні, або з надії,
Або з поезії, або з мрії.
Людина нібито не літає...
А крила має. А крила має!

Володимир Сосюра

Любіть Україну, як сонце, любіть,
як вітер, і трави, і води...
В годину щасливу і в радості мить,
любіть у годину негоди.
Любіть Україну у сні й наяву,
вишневу свою Україну,
красу її, вічно живу і нову,
і мову її солов'їну.

і сльози, і все до зачину...
Не можна любити народів других,
коли ти не любиш Вкраїну!..
Дівчино! Як небо її голубе,
люби її кожну хвилину.
Коханий любить не захоче тебе,
коли ти не любиш Вкраїну...
Любіть у труді, у коханні, у бою,

Між братніх народів, мов садом
рясним,
сіяє вона над віками...
Любіть Україну всім серцем своїм
і всіми своїми ділами.
Для нас вона в світі єдина, одна
в просторів солодкому чарі...
Вона у зірках, і у вербах вона,
і в кожному серця ударі,
у квітці, в пташині, в електровогнях,
у пісні у кожній, у думі,
в дитячий усмішці, в дівочих очах
і в стягів багряному шумі...
Як та купина, що горить — не згора,
живе у стежках, у дібровах,
у зойках гудків, і у хвилях Дніпра,
і в хмарах отих пурпурових,
в грому канонад, що розвіяли в прах
чужинців в зелених мундирах,
в багнетах, що в тьмі пробивали нам
шлях
до весен і світлих, і щирих.
Юначе! Хай буде для неї твій сміх,

як пісню, що лине зорею...
Всім серцем любіть Україну свою —
і вічні ми будемо з нею!

ВІРШІ ПРО УКРАЇНУ

Для початкової школи

Добрий день, Україно моя!

Струмок серед гаю, як стрічечка.
На квітці метелик, мов свічечка.
Хвилюють, малюють, квітують поля –
Добриденень тобі, Україно моя!

Павло Тичина

Рідний край

Красивий, щедрий, рідний край
І мова наша солов'їна
Люби, шануй, оберігай
Усе, що зветься Україна

Платон Воронько

Рідне

Україна – рідний край,
Рідне поле, зелен гай,
Рідне місто й рідна хата,
Рідне небо й рідна мати.

Ярослав Скидан

Сонячний дім

Привітний і світлий наш сонячний дім,
Як радісно й весело жити у нім.
Тут мамина пісня і усмішка тата.
В любові й добрі тут зростають малята.
Дзвінка наша пісня до сонечка лине:
«Мій сонячний дім — це моя Україна!»

Андрій Німенко

Це моя Україна

Зацвітає калина,
Зеленіє ліщина,
Степом котиться диво-луна,
Це моя Україна,
Це моя Батьківщина,
Що, як тато і мама, одна.

Анатолій Камінчук

Про нашу Україну

Ми дуже любим весь наш край,
І ми дуже любим весь наш край,

І любим Україну,
Її лани, зелений гай,
В саду — рясну калину.
Там соловейко навесні
Співає між гілками:
Та й ми співаємо пісні -
Змагається він з нами!

Марія Познанська

Наш рідний край
Щоб довелося мандрувати –
Піти по рідній всій землі:
У кожне місто завітати,
У кожному побувати селі, –
То навіть би за сотню років
Цього б не встигли ми зробити:
Простори в нас такі широкі,
А міст і сіл – що не злічить!

Марія Познанська

Батьківщина
Моя рідна Батьківщина
Має назву Україна.
В мене й нація своя –
Українець в мамі я.
Є у мене й рідна мова,
Де вкраїнське кожне слово.

О.Довгий

Рідний край
Красивий, щедрий рідний край
І мова наша солов'їна.
Люби, шануй, оберігай
Усе, що зветься Україна.

Ігор Січовик

До нас журавлик прилітав
До нас журавлик прилітав,
Він гарні віршики читав
Про синє небо і весну,
Про Чорне море і Десну,
Про Україну – рідний край...
Ти ще раз, друже, прилітай!

Ігор Січовик

Сонячний дім

Привітний і світлий наш сонячний дім,
Як радісно й весело жити у нім.
Тут мамина пісня і усмішка тата.
В любові й добрі тут зростають малята.
Дзвінка наша пісня до сонечка лине:
«Мій сонячний дім — це моя Україна!»

А. Німенко

Моя Україна – це пісенька мами...

Моя Україна – це пісенька мами,
Розлогі лани колосяться хлібами,
Вишневі садочки, лелеки на хаті.
Купають ставочки хмарки пелехаті.
Моя Україна – то мамина ласка,
Червона калина, бабусина казка.
Це соняхи в цвіті, горобчиків згря...
Я кращої в світі країни не знаю.

Л. Савчук

Про Україну

Я тримаю у руці
Кольорові олівці.
Хочу я намалювати
Кримські гори і Карпати.
Степ і пагорби Дніпрові,
І озера, і діброви,
І веселку, і калину,
Чорне море і Дунай –
Все це наша Україна,
Наш чудовий рідний край!

Наталія Зарічна

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сайт офісу президента, URL: <https://www.president.gov.ua/news/ukrayincyam-ye-chim-pishatisya-prezident-na-naradi-shodo-kon-66337> (дата звернення: 07.06. 2021).
2. Сайт Верховної Ради України. Указ Президента України Про відзначення 30-ї річниці незалежності України, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459/2020> (дата звернення: 07.06. 2021).
3. Сайт Українського інституту національної пам'яті, URL: <https://uinp.gov.ua/> (дата звернення: 07.06. 2021).
4. Сайт «Освіта нова». Вірші про Україну, URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/3421-30-virshiv-pro-ukrainu-iaki-lehko-vyvchyty-ditiam> (дата звернення: 07.06. 2021).

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом КНЗ «ЧОПООП ЧОР»
Зам. № 1595 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1